

3. Досвід мовного планування української термінології потребує подальшого теоретичного осмислення, що має важливе значення для практики змінення мовних форм у терміносистемах. Термінологи України не тільки вдосконалюють наявну термінологію вже понад десятиріччя, але й створюють підґрунтя для розвитку національної термінології відповідно до системних властивостей української мови, створюють її майбуття.

1. Тараненко О.О. *Мовна ситуація та мовна політика в сучасній Україні (на загальнослов'янському тлі)* // *Мовознавство*. – 2003. – № 2–3. – С. 30–55. 2. "Українська мова". *Енциклопедія*. Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), М.П. Зяблюк та ін. – К.: "Укр. енцикл.", 2000. – 752 с. 3. Хауген Э. *Лингвистика и языковое планирование // Новое в лингвистике: Социолінгвистика*. – Вып. VII. – М: Прогресс, 1975. – С. 441–472.

УДК 801.3+001.4

Михайло Гінзбург, Софія Левіна, Ірина Требульова
НДПІАСУтрансгаз, м.Харків

ЩОДО СИСТЕМНОСТІ ПОДАННЯ ЗВОРОТНИХ ВІДДІЄСЛІВНИХ ПРИКМЕТНИКІВ ІЗ ПРЕФІКСОЇДОМ САМО-

© Гінзбург М., Левіна С., Требульова І., 2004

Проаналізовано підходи до подання зворотних віддієслівних прикметників у сучасних словниках та працях з термінознавства і запропоновано систему правил.

Approaches to presentation of reflexive verbal adjectives in modern dictionaries and works on terminology are analyzed and the system of rules is suggested.

Одним зі складників концепції подання процесових понять українською мовою повинні стати методичні рекомендації щодо моделей побудови віддієслівних прикметників із префіксоїдом само-, які широко вживають у науково-технічних текстах. Такі прикметники описують окремих випадок неперехідних дійових властивостей учасників дії, коли дія спрямована на себе.

Укладачі сучасних словників (наприклад, [1; 2; 3; 4; 5] та інші), розв'язуючи цю проблему для конкретних понять, знайшли та запропонували багато влучних українських термінів, але, на жаль, і в цих словниках немає чіткої системи подання таких прикметників.

Загальні рекомендації як треба позначати неперехідні дійові властивості подано в п. Г.9.5 ДСТУ 3966-2000 [6], але особливості подання прикметників з префіксоїдом само- в цьому стандарті не розглянуто.

У роботі [7, вставка] показано недоліки наявних у літературі підходів до побудови таких прикметників та запропоновано вживати зворотні дієприкметники з префіксоїдом само- у функції прикметників. Але така рекомендація суперечить правилам українського наукового стилю, застандартизованим у ДСТУ 1.5:2003 [8], оскільки п. 5.1.1 цього стандарту містить вимогу вживати всі мовні засоби за своєю призначеністю. Тобто недоцільно вживати дієприкметники в прикметниковому значенні.

Отже, актуальна для термінології проблема побудови моделей віддієслівних прикметників із префіксоїдом само- не знайшла свого розв'язку і це є причиною розбіжностей у поданні таких термінів у словниках.

Аналіз термінологічних словників показує, що для здатності виконувати дію, спрямовану на виконавця, часто-густо вживають прикметники, що описують здатність бути об'єктом дії, із префіксоїдом само-. Наприклад,

Здатність бути об'єктом дії (пасивна здатність)	Здатність бути учасником неперехідної дії (неперехідна здатність)
<i>відновна система</i> (рос. <i>восстанавливаемая система</i>) — це система, відновлення працездатного стану якої передбачено нормативною та (чи) конструкторською документацією [9, п. 3.10]	<i>самовідновна ізоляція</i> (рос. <i>самовосстанавливающаяся изоляция</i>) — це ізоляція електротехнічного виробу, яка повністю самовідновлює свої ізоляційні властивості після повного розряду [10, п. 87]
<i>перекидна скриня</i> (рос. <i>опрокидывающийся ящик</i> [3, с. 436]) — це скриня, яку можна перекинути	<i>самоперекидний візок</i> (рос. <i>самоопрокидывающаяся</i> [3, с. 325; 11, с. 267; 12, с. 647] <i>тележка</i>) — це візок, який за своєю конструкцією здатний сам перекидатися

У деяких словниках для того, щоб описати здатність бути суб'єктом неперехідної дії, рекомендують уживати прикметники на -льн(ий), -івн(ий) із префіксоїдом само-, наприклад, *саморегульовальний*, *самозавантажувальний*, *самовизначальний*, *самокоректувальний*, *самоналаштовувальний*, *самогартівний*

тощо. Повністю згодні з [7, вставка], що для подання неперехідної здатності **не можна** вживати прикметники, які описують призначення або здатність бути суб'єктом дії, із префіксом **само-**. Використовуючи метод, запропонований в [7, вставка], прослідкуймо ланцюжки виразів:

- система, яка піддається регулюванню* → *регульовна система* (пасивна здатність);
- система, яка піддається регулюванню за рахунок внутрішніх зворотних зв'язків* → *саморегульовна система* (неперехідна здатність);
- програма, яку можна завантажити в комп'ютер* → *завантажна програма* (пасивна здатність);
- програма, яка сама може завантажити себе* → *самозавантажна програма* (неперехідна здатність).

Усі вирази ланцюжків взаємоузгоджені. Тепер розглянемо прикметники на **-льн(ий)**:

- пристрій, призначений регулювати інший об'єкт* → *регулювальний пристрій* (активна здатність);
- пристрій, призначений завантажувати інший об'єкт* → *завантажувальний пристрій* (активна здатність)

Отже, прикметники **саморегульовальний** та **самозавантажувальний**, які наводять деякі словники, з погляду логіки є абсурдними, бо не можна регулювати або завантажувати себе, коли дія спрямована на інший об'єкт. На нашу думку, утворення таких прикметників відбувалося під впливом російської мови: якщо російські дієприкметники **регулюючий** та **завантажуючий** у прикметниковому значенні українською треба подавати як **регульовальний** та **завантажувальний**, то рос. **саморегулюючийся** та **самозавантажуючийся** подають **саморегульовальний** та **самозавантажувальний**. Але при цьому не враховують, що в російській мові формами на **-щий** від перехідних дієслів позначають активну, а формами на **-щийя** неперехідну здатність, причому часто-густо форми на **-щийя** вживають паралельно з формами на **-емый**, наприклад:

Форма на -емый	Форма на -ющийся
самовентилируемая машина [13, п. 4.12]	самовентилирующийся мотор [3, с. 173]
самозагружаемый входной блок [1, с. 366]; самозагружаемая программа [14, с. 301]	самозагружающийся драйвер [1, с. 366]
самоконтролируемый код [14, с. 149]	самоконтролирующийся код [15]
самообучаемая система [3, с. 341]	самообучающаяся система [1, с. 368]
самосмазываемый подшипник [16, п. 5.14; 17, с. 280]	самосмазывающийся подшипник [12, с. 511; 16, п. 5.16; 17, с. 280]
самотестируемый микропроцессор [18, п. 17]	самотестирующийся [19, с. 361] процессор

Виходячи з викладеного вище, можна запропонувати такі відповідники російським термінам, що містять префікс **само-**:

Російський термін	Англійський відповідник терміна або прикметника	Український відповідник
1	2	3
несамовосстанавливающаяся изоляция электротехнического изделия	nonself-restoring insulation [20, т. 1, с. 610]	несамовідновна ізоляція електротехнічного виробу [10, п. 88] (не здатна самостійно відновлюватися)
несамосветящийся газ		несамосвітний газ [12, с. 116] (не здатний самостійно світитися)
самобалансирующая система	self-balancing system [19, с. 406]	самобалансовна [21, с. 197] система (здатна самостійно балансуватися)
самоблокирующее устройство	self-locking gear [20, т. 1, с. 524]	самоблоковний пристрій [21, с. 197] (здатний самостійно блокуватися)
самовентилирующийся мотор	self-ventilating [15]	самооохудний мотор [3, с. 173] (здатний самостійно оохуджуватися)
самовзводящийся фотозатвор	everset shutter [22, п. 5.2.10]	самозвідний фотозатвор [22, п. 5.2.10] (звід та спуск якого виконується за допомогою одного й того ж керівного елемента)
самовключающийся блокиратор	self-coupling [15]	самовмикний блокувач [1, с. 365; 5, с. 389] (здатний самостійно вмикатися)
самовозбуждающийся генератор	self-excited generator [20, т. 1, с. 528]	самозбудний генератор [1, с. 365; 5, с. 390] (здатний самостійно збуджуватися)
самовозгорающийся уголь	spontaneously igniting [15]	самозаймисте вугілля [5, с. 389; 12, с. 790; 23, с. 1099] (здатне самостійно займатися)
самовоспламеняющаяся смесь	self-inflammable mixture [20, т. 2, с. 71]	самозаймиста суміш [5, с. 389; 23, с. 1099; 24, с. 493] (здатна самостійно займатися)
самовоспроизводящийся автомат	self-reproducing automaton [15]	самовідтворний автомат [12, с. 20] (здатний самостійно відтворюватися)
самовосстанавливающаяся изоляция электротехнического изделия	self-restoring insulation [20, т. 1, с. 614]	самовідновна ізоляція електротехнічного виробу [5, с. 389; 10, п. 87] (здатна самостійно відновлюватися)

1	2	3
самовыключающееся устройство		самовимикний [1, с. 365; 5, с. 389] пристрій (здатний самостійно вимикатися)
самогасящийся счетчик	self-quenched counter [15]	самогасний лічильник [12, с. 739] (в якому розряд гаситься за рахунок відповідної складової газу)
самодвижущаяся баржа		саморушна баржа [12, с. 47; 23, с. 1101] (здатна самостійно рухатися)
самозагружающаяся программа	self-loading program [4, с. 396]	самозавантажна програма [4, с. 396; 5, с. 390] (здатний самостійно завантажуватися)
самозажигаящаяся смесь	self-igniting [15]	самозапальна [5, с. 390; 11, с. 267; 12, с. 646] суміш (здатна самочинно запалюватися)
самозакаливающаяся сталь	self-hardening steel [20, т. 2, с. 432]	самогартівна [5, с. 389] сталь (здатна спонтанно загартовуватися, охолоджуючись на повітрі після нагрівання до певної температури)
самозакрывающийся клапан	self-closing valve [15]	самоперекривний клапан [21, с. 198] (здатний самостійно перекриватися)
самозапирающееся сочленение	push-pull coupling fixation [25, п. 3.55]	самозамикне [21, с. 198] зчленування (зчленування комплексу з'єднувачів з фіксацією зчленованого положення самозамикним замковим пристроєм)
самозаписывающаяся программа		самозаписна програма [1, с. 366] (здатна записувати себе)
самозапускающийся генератор	self-starting, self-triggered [15]	самозапускний генератор [1, с. 366; 5, с. 390] (здатний запускати себе)
самозарождающаяся трещина		самозародна [2, с. 195] тріщина (здатна самостійно зароджуватися)
самозатачивающийся инструмент	self-sharpening [15]	самотачочний інструмент [21, с. 198] (здатний заточуватися в процесі роботи)
самозатягивающееся крепление		самотяжне [2, с. 195; 12, с. 646] кріплення (здатне самостійно закріплюватися)
самозахватывающийся импульс	self-sealing [15]	самозахопний імпульс [1, с. 366; 5, с. 390] (здатний самостійно захоплюватися)
самоизливающаяся нефть	self-emission [15]	самовиливна нафта [12, с. 387] (здатна самочинно вилитися)
самоизменяющаяся программа	self-modification program, self-modifying program [15]	самозмінна [2, с. 195] програма (здатна самостійно змінюватися)
самоиндуцирующий ток		самоіндукційний струм [1, с. 366] (здатний самочинно індуктуватися)
самокалибрующийся измерительный прибор	self-calibrating instrument [20, т. 1, с. 609]	самокалібровний вимірювальний прилад
самоклеющийся материал	pressure sensitive adhesive [15]	самоклеїний [11, с. 267] матеріал (який містить клейку сполуку для приєднання до поверхні, на яку його кріплять)
самокомпенсирующий мост		самокомпенсційний [12, с. 646] міст (здатний самостійно компенсуватися)
самоконтролирующийся код	self-checking code [15]	самоконтрольовний код [21, с. 199] (надлишковий код, розшифрування якого дозволяє автоматично виявити помилки)
самокорректирующийся код	self-correcting code [15]	самокорекційний [5, с. 391; 12, с. 646] код (здатний самостійно коректуватися)
самоликвидирующаяся ракета		самоліквідівна ракета [21, с. 199] (здатна за певних умов самостійно ліквідуватися)
самонаводящийся снаряд	self-guided missile [15]	самонавідний снаряд [5, с. 391; 12, с. 691; 23, с. 1099] (здатний самостійно наводитися на ціль)
самонагружающийся автопоезд	self-loading train [26, п. 36]	самонавантажний [2, с. 195] автопотяг (оснащений засобами навантажування та розвантажування)
самонастраивающаяся система	self-adjusting system [20, т. 2, с. 486]	самонастрійна система [1, с. 368; 5, с. 391] (здатна самостійно змінювати алгоритм керування)
самонастраивающийся механизм		самоналадний [5, с. 391] механізм (здатний самостійно налагоджуватися)
самообжигающийся анод		самовипальний анод [21, с. 199] (здатний випалюватися внаслідок проходження струму в процесі експлуатування)
самообучающаяся система	self-learning system [27, п. 144]	самонавчання система [21, с. 199] (здатна узагальнювати знання і доповнювати базу знань)
самоокупающаяся деятельность	repaying, paying back, paying its way [15]	самоокупна [11, с. 267; 23, с. 1100; 28, с. 436] діяльність (здатна покривати витрати власними прибутками)

1	2	3
самоопорожняющийся вагон		самоспорожний вагон [3, с. 45] (оснащений засобами розвантажування)
самоопределяющаяся адресация	self-relative addressing [20, т. 1, с. 22]	самовизначна адресація [1, с. 368] (метод адресації, за якого адреса частина команди як базову містить адресу команди, де розташована)
самопрокидывающаяся тележка		самоперекидний [3, с. 325; 5, с. 391; 11, с. 267; 12, с. 647] візок (здатний самостійно перекидатися)
самопускающийся помост		самоопускний [12, с. 647] поміст (має засоби, щоб опускатися)
самоорганизующаяся система	self-organizing system [27, п. 145]	самоорганізовна система (що містить засоби змінювання своєї структури)
самоориентирующее колесо (шасси)	castor [20, т. 1, с. 174]	самоорієнтовне [5, с. 392; 29, с. 214] колесо (шасі) (здатне змінювати свою орієнтацію)
самоостанавливающий подшипник		самозупинний підшипник [12, с. 847] (здатний самостійно зупинятися)
самоохлаждающийся мотор	self-cooling [15]	самоохолодний [2, с. 195] мотор; самоостудний [2, с. 195] мотор (здатний самостійно остиджуватися)
самоочищающийся воздушный фильтр	self-cleaning air filter [30, п. 53]	самоочисний повітряний фільтр [23, с. 1100; 30, п. 53] (у якому в процесі експлуатації безперервно чи періодично регенерується фільтрувальний матеріал)
самопередвигающаяся установка	self-moving [15]	самопересувна [2, с. 195; 11, с. 267] установка (що має засоби пересування)
самопересекающийся многогранник		самоперерізний багатогранник (грані якого можуть перерізатися)
самопересекающийся многоугольник	reflex polygon [20, т. 2, с. 195]	самоперегинний багатокутник [5, с. 392; 12, с. 341] (сторони якого можуть перетинатися)
самоподдерживающаяся реакция	self-sustaining reaction [20, т. 2, с. 268]	самопідтримна [5, с. 393; 31, с. 214] реакція (здатна підтримуватися за рахунок власних джерел)
самоподстраивающийся приемник		самопідстрійний приймач [1, с. 369] (здатний самостійно підстроюватися)
самоприжимающийся контакт		самопритискний контакт [1, с. 369; 5, с. 393] (здатний притискуватися)
самоприспосабливающаяся система	self-adapting system [15]	самоприсосовна система [3, с. 341; 5, с. 393; 12, с. 677] (здатна пристосовуватися до умов, що змінюються)
саморазвивающаяся система		саморозвиткова [11, с. 268] система (що має внутрішні джерела розвитку)
саморазгружающаяся центрифуга	self-discharging centrifuge [32, п. 8.14]	саморозвантажна центрифуга [12, с. 835; 23, с. 1101; 32, п. 8.14] (у якій осад вилучається під дією сили тяжіння)
самораспаковывающийся архив	self-extracting archive [33, с. 44]	саморозпаковний архів [33, с. 44] (у який убудовано компактний розархіватор)
самораспространяющаяся трещина	self-propagating crack [20, т. 1, с. 285]	самопоширна [12, с. 648; 31, с. 214] тріщина (здатна поширюватися)
саморегулирующийся реактор		саморегульовний реактор [3, с. 308; 5, с. 393] (здатний самостійно компенсувати зміну реактивності)
самосбрасывающаяся ловушка		самоскидна пастка [1, с. 370; 5, с. 394; 23, с. 1101] (здатна самоскидатися)
самосветящийся объект		самосвітний об'єкт [1, с. 370; 12, с. 410; 23, с. 1101] (здатний самостійно світитися)
самосинхронизирующийся двигатель	autosynchronous motor [20, т. 2, с. 86]	самосинхронізовний [12, с. 648] двигун (здатний самосинхронізуватися)
самосмазывающийся подшипник	self-lubricating bearing [16, пп. 5.16; 20, т. 1, с. 98]	самозмасний підшипник [21, с. 201] (у якому змащування забезпечено матеріалом підшипника та компонентами, що входять до його складу)
самостягивающийся разряд	cylindrical pinch, magnetic pinch [20, т. 2, с. 165]	самостяжний [5, с. 391; 31, с. 214] розряд (здатний стягуватися)
самоуплотняющаяся прокладка	self-sealing gasket [15], automatic seal [20, т. 2, с. 346]	самоущільна [3, с. 325] прокладка (здатна ущільнюватися)
самоуправляющаяся община	self-governing territory [15] community	самоврядна громада [23, с. 1098; 28, с. 295] (яка самостійно вирішує питання власного урядування)

1	2	3
самоустановлюючийся подшипник	self-alignment bearing [20, т. 1, с. 98]	самовстановний підшипник [5, с. 389; 16, пп. 4.8, 5.22–5.24] (конструкцією якого передбачено його самовстановлення)
самоустраняючийся отказ	intermittent failure [20, т. 1, с. 446]	самоусувна відмова [3, с. 213] (яка може сама усуватися)
самофокусируючийся световой луч	self-focusing [15]	самофокусовний світловий промінь [1, с. 371; 5, с. 394] (здатний самофокусуватися)
самоцентрируючийся механизм	self-aligning grip [20, т. 1, с. 342]	самоцентровний механізм [21, с. 202] (пристрій для приведення заготовки в положення, що забезпечує збіг її геометричної осі з віссю обертання, і підтримання її в цьому положенні)

Висновки:

1. Виходячи з вимог ДСТУ 1.5:2003, п. 5.1.1 не можна вживати зворотні дієприкметники із префіксоїдом само- у функції прикметників.

2. З погляду логіки для подання неперехідної здатності абсурдно вживати із префіксоїдом само-прикметники на -льн(ий), -івн(ий), які описують призначення або здатність бути суб'єктом дії.

3. Наведені приклади, узяті з сучасних словників, переконливо свідчать про доцільність вживати для здатності виконувати дію, спрямовану на виконавця, прикметники на -овний, -ний, що описують здатність бути об'єктом дії, із префіксом само-.

1. Рицар Б., Семенистий К., Кочан І. Російсько-український та українсько-російський словник з радіоелектроніки. – Львів: Логос, 1995. – 608 с. 2. Войналович О., Моргунок В. Російсько-український словник наукової і технічної мови (термінологія процесових понять). – К.: Вирій, Сталкер, 1997. – 256 с. 3. Російсько-український науково-технічний словник (30 000 слів) / Уклад.: В. Перхач, Б. Кінаш. – Львів, 1997. – 456 с. 4. Англійсько-український словник з програмування і математики: Понад 22 000 термінів / Уклад.: М.І. Кратко, М.І. Кікець, Є.В. Мейнарович та ін. – Луцьк: Надстир'я, 1998. – 640 с. 5. Карачун В.Я. Орфографічний словник наукових і технічних термінів: Понад 30 000 слів. – К.: Криниця, 1999. – 524 с. 6. ДСТУ 3966-2000. Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять. 7. Кінаш Б.М. Формування науково-технічних термінів з (діє)прикметниками. – Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", – 2002. – 36 с. 8. ДСТУ 1.5:2003. Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів. 9. ДСТУ 3589-97. Системи та комплекси авіаційного обладнання. Надійність та експлуатація. Терміни та визначення. 10. ДСТУ 2267-93. Вироби електротехнічні. Терміни та визначення. 11. Тараненко О.О., Брицин В.М. Російсько-український словник (сфера ділового спілкування) / За заг. ред. О.О. Тараненка. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Основа, 1999. – 400 с. 12. Російсько-український словник наукової термінології: Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та Космос / В.В. Гейченко, В.М. Завірюхіна, О.О. Зеленюк та ін. – К.: Наук. думка, 1998. – 892 с. 13. ДСТУ 3804-98. Оберткові електричні машини. Системи охолодження, види захисту від зовнішнього середовища, випробування та експлуатація. Терміни та визначення. 14. Першиков В.И., Савинков В.М. Толковый словарь по информатике. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 543 с. 15. АBBYU Lingvo 9.0. Многоязычный электронный словарь: выпуск 9.0.2.76 // АBBY Software, 2003 (на CD-носії). 16. ДСТУ 3012-95. Підшипники кочення та ковзання. Терміни та визначення. 17. Машиностроение. Терминология: Справочное пособие. – М.: Изд-во стандартов, 1989. – 432 с. – (Вып. 2). 18. ДСТУ 2397-94. Мікропроцесори. Терміни та визначення. 19. Зейденберг В.К., Зимарев А.Н., Степанов А.М. Англо-русский словарь по вычислительной технике: Ок. 37000 терминов / Под ред. Е. К. Масловского. – М.: Рус.яз., 1987. – 568 с. 20. Большой англо-русский политехнический словарь: В 2-х т. Около 200000 терминов / Сост.: С. М. Баринев, А. Б. Борковский, В. А. Владимиров и др. – М.: РУССО, 1998. – Т. 1 (А–L) – 701 с., Т. 2 – (M–Z) – 720 с. 21. Українська ділова мова: практичний посібник на щодень / Уклад.: М.Д. Гінзбург, І.О. Требульова, С.Д. Левіна, І.М. Корніловська; За ред. д-ра техн. наук, проф., акад. УНГА М.Д. Гінзбурга. – Харків: Торсінг, 2003. – 592 с. 22. ДСТУ 3713-98. Апарати фотографічні. Терміни та визначення. 23. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.: Ірпінь: ВТФ "Перун", 2001. – 1440 с. 24. Російсько-український словник наукової термінології: Біологія, хімія, медицина / С.П. Вассер, І.О. Дудка, В.І. Єрмоленко та ін. – К.: Наук. думка, 1996. – 660 с. 25. ДСТУ 3006-95. З'єднувачі низькочастотні на напругу до 1500 В і комбіновані. Терміни та визначення. 26. ДСТУ 2160-93. Обладнання лісозаготівельне і для первинної обробки деревини. Терміни та визначення. 27. ДСТУ 2481-94. Системи оброблення інформації. Інтелектуальні інформаційні технології. Терміни та визначення. 28. Російсько-український словник наукової термінології: Суспільні науки / Й.Ф. Андерш, С.А. Воробйова, М.В. Кравченко та ін. – К.: Наук. думка, 1994. – 600 с. 29. Російсько-український фізичний словник: 16 000 термінів / В.В. Гейченко, О.З. Жмудський, П.П. Кузьменко, Є.Д. Майборода. – Харків: Основа, 1990. – 211 с. 30. ДСТУ 2264-93. Обладнання для кондиціонування повітря та вентиляції. Терміни та визначення. 31. Російсько-український словник фізичних термінів / Уклад.: Ю.В. Караван, Є.С. Клос, О.Б. Лискович та ін.; За ред. О.Б. Лисковича. – К.: Вища шк., 1994. – 311 с. 32. ДСТУ 3007-95. Устаткування для виробництва цукру. Терміни та визначення. 33. Новий російсько-українсько-англійський тлумачний словник з інформатики. Основні терміни: близько 3 300 термінів / Уклад.: М.Д. Гінзбург, Л.І. Білоусова, І.М. Корніловська та ін.; За ред. М.Д. Гінзбурга. – Харків: Корвін, 2002. – 656 с.